

Disputatio physiologico-medico-practica inauguralis de mirabili ratione qua humanum corpus a morbis liberetur ... / ex auctoritate ... Petri Burmanni, ... eruditorum examini submittit Cornelius van Noemer.

Contributors

Noemer, Cornelius van.
Burman, Pieter, 1668-1741.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Balduinum Janssonium vander Aa, M D CCXIX.
[1719]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yqvzey9f>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO PHYSIOLOGICO-MEDICO-
PRACTICA INAUGURALIS
D E

Mirabili ratione qua humanum corpus
a morbis liberetur.

Q U A M
ANNUENTE DEO OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. D. PETRI BURMANNI, J. U. D.
HISTORIARUM, ELOQUENTIÆ, GRÆCÆ LINGUÆ
ET HISTORIÆ FOEDERATI BELGII
PROFESSORIS ORDINARI.

N E C N O N

*Amplissimi SENATUS Academici Consensu, & Nobilissimæ
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisquè in MEDICINA Honoribus & Privi-
legiis, ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum examini submittit

CORNELIUS VAN NOEMER, Zirizæa Zeeland.

Ad diem 22 Augusty 1719. horâ locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud BALDUINUM JANSSONIUM VANDER Aa,

M D C C X I X.

DEO.
PATRIÆ.
PARENTIBUS.
CONSANGUINEIS.
PRÆCEPTORIBUS.
ATQUE
AMICIS.

*Hanc Dissertationem omni, qua par
est, pietate & reverenti obsequio,
seſequæ totum, dedicat consecratque*

CORNELIUS VAN NOEMER,
Autor.

DISPUTATIO INAUGURALIS
PHYSIOLOGICO-MEDICO-PRACTICA

D E

Mirabili ratione qua humanum corpus
a morbis liberetur.

Ortalia omnia, continuis inconstantiarum vicissitudinibus, quotidie quasi circumvolvi, equidem negabit nullus, qui rerum aliquomodo peritus, mente sua vel semel id conceperit.

Neque, sanè, a re & instituto infiniti Creatoris, id alienum videri: Si considerat unicum omnium creatorum finem tantum esse, magni Dei *Gloriam* ab hominibus celebrandam.

Unde & nulla nisi hæc rerum terrestrium contemplatio aliquomodo *realis*, atque a sapienti & unoquoque bono, sibi probe *utilis & necessaria*, haberi potest.

Quam verò *pulchro*, quam *mirifico* ac *divino* ubique ordine hæccè peragantur; attentè versanti animo in speculandis iis, quæ viliora vulgò habentur, ac in summis absconditisque, apparebit luculentissimè.

Quis enim, quamvis summus ac pertinacissimus ATHEOS, *mi-*

ram illam, artificiosam ac perfectissimam Fabricam corporis sui contemplando, cum magna ac profundissima animi admiratione, divinum ejus opificem non agnoscat? quis, non adoret?

Et præcipuè, si intellexerit, quam prudentissimè omnes ejus partes, quamque sanctè, conserventur?

Ut sæpè in abstracto singula mecum perpendens, hæsitaverim dubius, utrum corpus magis divinum, (si ità loqui liceat) an humanum vocem?

Quippè quod, ex subtilissimis conflatum tenerrimisque, ut omnem sensuum aciem eludat non modò, sed ferè ubique omnem imaginationis vim longè exsuperet, omnia tamen tam audacter peragat, nec destruat, quocunque demum momento. Adeò ut magna rationis soliditate, & rhetorico satis splendido nec vulgari stylo, exaratum esse putem illud, Psalmo 139. vers. 14. *Celebro te, eò quòd suspiciendis operibus istis in admirationem traducor.* Celebro mirabilia opera tua. ut animadvertit elegantissimè B. Nieuwentyd in Animadvers. V. §. 10. & VI. §. 3. & §. 9. &c.

Undè & in plurimis nostro ingenio manebit, insuperabilis causarum detegendarum difficultas, & inextricabilis error.

Nihil enim, testante Verulamio, cum in ipsis rebus, tum in humano intellectu, ab omni parte beatum.

Sufficiet ergò, ea hîc indagasse ac percepisse, quæ ex effectibus apparentibus, certè & accuratè cognitæ, pro causis veris deduci atque haberi possunt, & undè, inter se relatis, aliquid boni, tam in cognoscendis quàm curandis morbis, pateat.

Ὅλον τὸ σῶμα κύκλον εἶναι, totum corpus nostrum circulum esse: non finè ratione dixit antiquitas jam Hippocratica.

Unius partis interitum præcaveri ab altera; hanc ab ea sustineri, conservari naturaliter; persuasum mihi habeo.

Hancque solam, præter Deum, & unicam esse proximam integræ nostræ permanentiæ causam; hanc vero destructam, necessaria certaque mortis; breviter & compendiosè hîc probabile reddere fert animus.

Verum quandoquidem Viri in arte egregii hac in palæstra multum defudarunt, ac laude dignissimas nobilesque sibi Palmas acquisiverunt; cumque nobis ipsis tam splendidè præluxerint,

rint, Lumina illa præclara posterioris ævi, *Malpighii, Lowerus, Boerhaave Nieuwentijd*: Eorum splendorem fortè hic obscuraturi utique, intellectus nostri nebulis, iis immortalem hanc gloriam meritò relinquemus, qua nomina sua, inter non Evanescentia sidera, constanter Cælo quasi refulgebunt. Consideraturi modo, pro ingenii juvenilis tenuitate, (quam sanè piè fateri, non erubescō.) *Quanam ratione Divino numini placuerit, in nobis conservare corpus nostrum, opprimente licet sæpe morbo satis gravi, eumque repellendo quasi, ab eo multoties illud tam feliciter liberare.* Hoc est, explicare conabimur, quomodo & quibus utcunque mediis Natura vincat morbos.

Quod fit, cum totum illud aggregatum causarum physicarum, quæ superstant ex vita adhuc præsentē in Homine, conspirat quocunque modo, ut tollatur impedimentum physicum in Corpore natum.

Morbū ergo hic voco, in genere, omnem illum statum physicum, in corpore humano vivente natum ex quacunque causa, qui tollit ibi facultatem exercendæ actionis cujuscunque.

Itaque morbos quidem commodissimè hic distinguī debere puto, in tres classes. Vel enim terminantur omni indicio in mortem, eamque totius vel partis singularis: si causa morbi longe efficacior causa vitæ. Vel in Alium morbum: si causa vitæ morbi que inter se adæquant ferè efficacia. De his ergo agere non est hic intentio.

Ut igitur proposito nostro satisfiat, tertiam tantum considerabimus classem, continentem *Historiam quasi & pertractationem illorum morborum utcunque, qui in sanitatem terminantur: Dum causa vitæ in agro, longè efficacior quam causa morbi.*

Adeò ut hic concipiamus quasi duos exercitus, in mutuos conflictus acerrimasque cædes, omni Virium impetu & conamine ruentes, debachantesque ita in se mutuò, ut alter integram plenamque victoriam adipiscatur; vel uterque profligetur summo perè, durante tamen adhuc quam pertinacissimè belli causa, nec sedato ejus impetu.

Ita ergo comparatam esse machinam Corporis Humani consideramus, ut intra se ipsam, omni moliatur ubique studio ac ratione conservationem sui.

Ergo Νέσων Φύσις ἰντροί Hippocrat. Morbis natura medentur.

Juxta definitionem supra datam. Est hoc illud quod ab antiquis ἡ φύσις κρείσσω, *Natura Fortior*, prævalens, dictum fuit. Est hæc illa *Melior Natura*, litem dirimens inter morbificum salutiferumque, ut Pax salutaris concilietur, hoc est, *Sanitas*. Quæ proinde consistit in *illibata omnium actionum vitalium, naturalium, animalium integritate, & facili mobilitate atque exercitatione earundem, cum oblectamento & quadam constantia.*

Ordo quidem in hisce pertractandis optimus videtur, si prius demonstrare conemur, *quomodo corpus humanum sibi caveat in morbis, quatenus unitum quasi sit menti vel anima; dein quatenus corpus, qua corpus vivens, morbos debellet ac felicissimè aver-
sat.*

Supponenda hîc erit ubique quidem corporis humani certa & distincta cognitio, tam in fluidis quam in solidis; quia & brevitati studemus, omniaque in genere ferè tantum pertractabimus.

Et quoniam DOLOR, in omni quidem morbo, videtur *universale & naturale* quasi medium esse conservandi corporis nostri; quid ille sit, prius videamus.

Si inter res creatas quidpiam, profectò, mirabilitate excellit, erit DOLORIS PERCEPTIO: quæ nexum illum *jugalem ac socium*, inter mentem & corpus, tam clarè manifestat. Non enim corpus nostrum ex se hanc facultatem possidet: quoniam repugnat naturæ communi omnium corporum, diversæ planè, tam in Actionibus quàm in passionibus, a natura mentis: (unde in ipso Animi deliquio, Apoplexia, Epilepsia perfecta, &c. nullus alicui dolor animadvertitur.) Verum si quid hætenus animos summorum virorum extorserit; si quid magis inexplicabile præ cæteris; illud hujus est *Nexus accurata solutio.*

Sufficiet tamen hîc loci ex hisce cognovissè, *Mentem Humanam* hac facultate præditam esse *seclam*; Sed *corpore existente ut medio.* Si rogas, *quid sit Dolor propriè in mente?* Provoco ad te ipsum, & quidem dum doles: nam si nunquam doluisti, impossibile erit tibi explicare ideam doloris; Imò, si jam non doles, non poteris etiam hoc momento tibi imaginari doloris sensum, quidquid tentes.

Quatenus tamen ejus causa, in corpore nata, mentem afficit

cit, in genere eum hîc definitio esse, *perceptionem vel sensum omnem ingrati ac molesti.*

Verum quomodo dolor in homine oriatur cui nunquam dolor fuit, & *quam ratione corpus nostrum in excitanda hac perceptione mutetur*, videamus.

Nullam fieri inter corpus & mentem communicationem, quoad sensus motusque, nisi per *nervos*; innumerabilibus experimentis, tam in brutis viventibus captis incisisque, quam in hominibus, organica partium structura, casu, morbis, observatis & comparatis utcunque, pro demonstrato physico clarissimo certissimoque, assumpsit omnis hujus ævi doctrina medica.

Est autem nervus visibilis quicunque, *fasciculus minimorum nervulorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis, intertextorum, una communi membrana vestitus, liquorem hisce suis canalibus proprium a corde, cerebro, cerebello, & medulla spinali, perpetuò transmittens, inque omnibus his vi contractili semper satis magna gaudens.*

Huc nunc referatur regula *ut sensibilia, sic insensibilia in humano corpore*: sunt enim ibi nervi ubique.

Sic rem illam intricatissimam obscurèque latentem, *injectionibus, microscopiis, ratiociniis exactissimis*, detexerunt, *Rhuyfchius, Leenwenhoekius, Boerhaave*; viri, indefessi agendo.

Nervi tamen distinguuntur in duplices. Sunt enim qui *vitalitati*; sunt qui *animalitati* inserviunt. *Hi ultimò a cerebro, illi a cerebello, originem nanciscuntur.* Namque in quovis animali vivo, a momento quo cortex *cerebri* comprimi incipit, ita ut simul comprimatur & obstruatur medulla, a quacunque demum causa, statim incipit dormiturire, dormire, stertere animal; omnes ipsi obrundi atque desinere sensus, tam interni quam externi, sic & motus voluntarii, tandemque omnes muscoli flaccidi & paralytici fieri, incipiunt; ut in somno plenissimo ac apoplexia perfecta: dum tamen actiones cordis & respirationis, non modo non imminuuntur, sed & fortiores, æquabiliores & pleniores fiunt. Itidem *exsecto cerebro, illaso cerebello*, permanere adhuc utique eos motus, docuit *Cl. du Verneyus*, experimento facto. Verum si *cerebellum* comprimebatur vel exscindebatur, libero licet cerebro, statim desinebat omnis pulsus & respiratio; sicque

sicque brevi vitam cum morte commutabat miserum animal.

Similia in *hominibus* observavere practici.

Hicce, aliisque similibus rationibus innixus atque confidens, Puto, *cerebrum esse quasi fontem animalitatis*, (ut sic dicam.) *Cerebellum verò vitalitatis*. Proinde alios esse nervos, à quibus commercium dependet corporis cum mente; alios esse, a quibus, vel ut proxima, vel ut remotiori causa, fit, ut illud perdurare possit. Ergo in nervis *animalibus* vel cerebro propriis, erit *Facultas recipiendi mutationes ab rebus externis, earumque effectus deferendi ad sensorium commune, unde & tunc idea doloris excitari poterit*; non itidem in nervis *vitalibus*, seu cerebello dicatis.

At quæ tamen fit, ut & partes illæ sentiant ac moveantur, quæ nervos accipiunt non directè a cerebro, sed a *medulla spinali* vel continuato cerebello? Dico, quod spinalis medulla sit tantum propagatio medullæ oblongatæ, atque hæc tam cerebro quam cerebello originem debeat: adeoque ex dictis constat, eas partes non sentire quatenus nervos a cerebello, sed quatenus nervos ultimò a cerebro ortos, simulque procedentes, exporrectos & explicatos, possideant.

Quomodo nunc, & *quanam* fiat mutatio, pro varia perceptione mentis, varia, non facile quis dixerit. An pendeat in genere ab *motu nervosi liquidi*, continuò cuicunque ferè plagæ corporis æquabiliter & plenè distribuendi, & quidem *cerebrofi, impedito*, compressione quadam vel irritatione, & hinc simul elongatione & tensione utcunque insueta, fibrillarum nervosarum? adeoque *dolor, a tensione plus aucta*?

Responsuro sanè obscura satis occurrit difficultas.

Nihilominus, videtur id ut probabile assumi posse; respondentibus huic multis in corpore phænomenis, captaque in brutis experimentorum satis longè protensa serie.

Parvus enim *dolor* est tantum *titillatio quadam & pruritus*: si minor sit non amplius dolor vocatur sed est tantum *sensatio* quædam (ut sic vocem.) Ergo dolor magnus, a titillatione & pruritu, tantum differt, *majori minorique* nervi tensione & distractione. Res patet clarè in caballo, utpotè qui turgente œstro venereo summa ducitur voluptate; at cum ferè deferbuit nunc
libi.

libidinis æstus, emissio semine, si statim tensi adhuc Priapi anteriora tantum leviter attigeris, animal ferè furit præ dolore & convellitur. Adeo ut summa titillationis voluptas, diu percepta, vel aucta, transeat tandem in dolorem satis magnum. Quæ ratio videtur esse, undè omnis titillatio ac pruritus mentem quasi extrahunt corpori, & eam ultimò quasi obtundunt. Hinc fortè *omnis perceptionis causa externa erit in nervis quadam Elongatio vel tensio utcumque major, in genere, a quacunque tunc causa producta.* Et quoniam omnis validior hîc tantum actio in mente sui ideam excitat, cæterasque debiliores impedit ne percipiantur; ratio non obscura colligetur inde, quare Cæcus ille Amersfurtensis qui, ad colores usque, omnia tam distinctè tactu discernere valebat, auremque musicam tam accuratam habebat, ut ipsi nemo par esset, *jejunus, epotus* tantum vel unicum poculum vini, aut modico tantum usus *cibo*, nil ferè distinguere poterat: dum scilicet systema nervorum, mobilissimum hîc & maximè irritabile, in vasis præcipue sanguiferis intertextis, vino ciboque nimis turgidum factum erat, & proinde jam *impedimentum* quoddam vel *perturbatio* in cerebro vel nervis obtinebat. Undè fortè aliquid probabile statui posse videtur de *accuratiori*, qua præstat unus præ alio, perceptione rerum externarum. Cui & *Callositas* quædam pro causa secunda adjungi posset, in iis qui minus acutè afficiuntur a pari actione subjectorum. Patet inde etiam quare nimis assuetus bibendo *materiem Alcoholis*, vino vel aquis stillatitiis permisti, *tremebundus* tandem *obstupefeat* sensibus, iisque percipiendis quasi ineptus evadat, nisi prius eos excitaverit per similes potus: ut & cur *senibus naturaliter* pereant facultates percipiendi, in *organis* præcipue visoriis, auditoriis, tactûsque.

Quantum vero ad dolorem. *Irritato, distenso, diu vel nimis, puncto vel secto nervo definito, a quacunque causa, semper doloris oritur idea.*

Hinc, primò, penis Caballi dolebat tam immanitè, nervis *integris*: scilicet quia illi, *in erectione* admodum *tensi & nudi* ferè adhuc jacentes in glande penis, ut fit tempore rigiditatis, (ex observato Rhuyfchiano) nunc immediatè afficerentur a causa, cæteris paribus, asperiori.

B

Eadem

Eadem ratione fit in lingua. Si multum V. G. de ribes, uvis, moris, licet satis maturis ac *suave fragrantibus* comedis, tandem lingua exasperabitur, ac si gustando manducandoque pergeris, quæ fragrantia stimulo, nervos ex vaginis suis prolicitos gratè antea afficiebant, cerebrumque exhilarabant, ipsa illa virtute nunc *dolorem* excitabunt satis *asperum*. Ità nunc a quacunque ferè partium *frictione*, diu satis tolerata, licet levissima, fieri solet; *irritatis nervulis inflammatione quadam* suarum vaginalium, vel tunicarum vasorum nervosarum.

Secundò. Si nervus vel fibra nervosa, cerebro orta, extenditur adeo ut *dissolutionem* minitetur, in causa doloris est; sive nervus sit *integer* in se, vel *solutus* in quibusdam fibris, quo effectus contractilitatis propriæ pro ratione solutarum, in fibris adhuc cohærentibus augeatur. Si animali vivo juniori, nervum *Cruralem* propè inguina vel quemcunque alium *animalem* (juxta definitionem nostram,) accuratè detegis, non multum lædendo partes incidendas, cautusque circa nimiam hæmorrhogiam, atque funis vel vittæ parvæ specie facta, ex gossypio oleo imbuto, transmissaque sub libero nervo, commissisque extremitatibus eum elevas parum ut aliquantum extendatur, animal statim ejulare, vociferari, & si ipsum distendis magis, agitare corpus, luctari fortiter, incipit, atque ultimò miserrimè convelli. Si verò acutissimo scalpello unico nunc ictu nervum illum abscindis, silentio statim profundo percellitur animal, sublato dolore, quietumque sed defatigatum jacet: dum interim paralytica & mortua manet, per totam vitam, pars inferior cui ille nervus distribuebatur. Verum si nunc *ramulus* ex hoc nervo exortus, intra cerebrum & locum abscissum hæreat, *non dissolutus*, brevi post ille etiam doloris causa afficitur, *aucta tensione in hoc ramo*, pro dissolutione inferiorum ramorum, & minori, qua nunc pars superior gaudet, resistentia: Hinc *Dolor* iterum *novus* excitatur similis, qui cessat disrupto iterum nervo, vel majori nunc tensioni, utcunque tamen adhuc relaxatæ, assuefacto. Eadem nunc ratione res se habet in nervo similiter *puncto* vel *secto*.

Horum ergò omnium quidem dolorum causæ revocari possunt in genere, ad *Tensionem majorem* in nervo factam, habitatione teneritudinis, callositatis, variæque quasi sensilitatis ejusdem.

In-

Intelligitur hinc, quare a compresso nervo, oriatur *sensus gravitatis & pulsus* in parte: ut sæpè fit, si pedem vel crurum aliquamdiu, vectis instar, supra quoddam hypomochlion ponis; & quare liberato nunc nervo, oriatur *Dolor ille punctorius*? Cur nullus Dolor ferè tam atrox & magis periculosus, quam qui *punctura* lædente nervos frequentissimos, sed tenuissimo fabrica, sub *unguibus* collectos, explicatos, iisque irradicatos, excitetur? Item *cur in stricta podagra Italarum, est summus Dolor*? Quamobrem tam *savi dolores* ac tormenta iis, quos Carnifex, extendendo, distorquendo partes, excruciat? Quare doloris causa frequentior plerunque, atque acerbior, in *strictis* quam in *laxis* corporibus, & difficilius discutienda? Unde, ut in Politicis, *violenta imperia nemo diu retinet*; simile hîc valeat Axioma, *Dolor summus, brevis atque aquabilior, & contra*, in eadem parte? Quænam sit ratio *paralyfis stuporisque* in partibus? Estne causa *Convulsionis & spasmi*, liquidi nervosi fortis vel & diuturna, per nervos in musculum influxus?

Undè & in medicina docemur. Partem dolentem adhuc *coherere in nervis*. Sensorium commune adhuc *perstare* in suo munere. Nullum dolorem, post paullo ante prægressum dolorem *atrocem*, indicium esse *destructionis* totius vel partis. Quæ, cum aliis indè derivandis, cognovisse in praxi multum juvant.

Ex quibus omnibus concludo *Dolorem, vigilem in nobis ac fidelissimum esse custodem, nunciumque sincerum qui, nec fallitur, nec fallit suum herum, sed velocissimo pede, cum noxium quidpiam irruat, ipsum de presenti periculo, admonet.*

Dolor ergò non est destructor Corporis, sed cautor summus ut ne destruat. Neque enim hostem insidiis latitantem, destructionemque minantem, *cognosceremus*; neque effugiendi daretur occasio occulti, quod latens in herba anguis secum fert, *veneni*: nisi excubitor ille expeditus ac solertissimus perpetuò nos circumstaret, atque ad minimum discrimen nos excitaret.

Estne igitur admiranda atque adoranda summooperè Conditoris nostri infinita sapientia, quod eo nos privilegio benefico simul donare placuerit, quo Dolere possimus?

Sed neque hæc sola sunt in hisce, quibus se manifestat quotidie Divina illa bonitas erga nos. Sunt enim & alia in nobis mirificæ

providentiæ effecta; sed indaginis abstrusæ sæpiùsque intimè prætervifa medicis. Namque hac nunc facultate nos præditos esse, non sufficeret; quippè qui *miserrimi tamen* inter perpetuos doloris cruciatus, jaceremus nobismet commissi, dum interim nulla ferè sese ostentaret sublevandi spes. Hinc sapiens ille conditor, simul cum idea doloris nata, dedit in nobis quasi *impetum & conatum quendam eam evitandi, amovendi, curandi, sublevandi, sanandi in corpore*; Dedit & *media varia* quibus id effici queat, tam interna quàm externa. Adeo ut idea doloris præsens vel impedimentum quodcunque in corpore natum, juncta sint *fuga* corundem, cum conatu quasi acquirendorum salubrium.

Quam quidem dispositionem natam in nobis **INSTINCTUM NATURALEM** vocare convenit non immeritò. Qui est *Lex inviolabilis, cui omnia hîc in nobis ab infinito Deo creata, ita obediunt, ut respectu naturæ suæ (non verò respectu Dei,) ea cuncta iusto ordine atque immutabiliter fiant.*

Hunc ergò instinctum *triplicem* invenimus.

MENTALEM; *quo fugimus mala & bona concupimus*: Qui quidem semper in nobis adest, maximèque nos præservat ab innumeris malis, inque iis temperandis operatur. **AUTOMATICO**; *quo Corpus, quæ Corpus vivens se ipsum moderatur, præservat ac juvat.* Denique **COMPOSITUM** ex hisce binis, se invicem mirè adjuvantibus. *Priorem utique hîc revolvere, esset sanè medicas limites in hac dissertatione nimis excedere. Quantum tamèn in morbis valeat, junctus Corporis Automatico motui, in medium proferre suadet materies.*

Definitio *Morbi* in genere data est, ut & *doloris sensationisque*; adeoque nunc tutò & facilius progredi datur.

Inter ea itaque quæ *Conservationi* nostræ in morbis prospiciunt, quatenus mens cum corpore juncta *spontaneo impulsu* quodam cò fertur, non inter minus memorabilia duco **SCALPIONEM A PRURITU**; Quam voco, *reciprocam & successivam compressionem levem, & relaxationem indè subsequenter, vasculorum arteriosorum cutaneorum, in genere aliquantum inflammatorum vel obstructorum a caussa quavis, factam per corpus ita motum.*

Agnoscit ergò causas & remedia inflammationis leviusculæ in
praxi

praxi medica; quæ optimè curatur *Resolvendo*. Sed *Scalpsio* quid efficit in corpore? Aperturam majorem exhalantium osculorum, aliquantum ea distrahendo; externam diastoles & systoles causam, in subjectis vasculis; repulsionem, agitationem, allisionem ad sua vasa, alternam, liquidorum; vim majorem contractilem in vasculorum fibris; attritum ab omni parte inter liquida auctum: *Attenuationem præcipuè summam obstruentis materiae*.

Accedit Scalpsioni, quod semper feruntur homines, ut statim huic loco *liquorem aquosum frigidiusculum minimè acrem applicent*; & hinc *lambendo* partem, madefactandoque saliva oris, perspiratio conciliatur magis libera obstructis fortè extremis exhalantium sordido viscido; laxitas vasculis, atque facilior *dilatatio* ab impulsu liquidi transmittendi; dolori, qui adest, lenimen, calorique simul; *transmissio materiae obstruentis*: commo-
dissima itaque & optima fit *Resolutio*.

Undè *remedia* satis commoda innotescunt pro inflammatione levi externa & pruritu, curandis, quatenus resolutio requiratur: habito tamen respectu semper ad circumstantias; namque *ubi scabies, morbilli, variola, ibi non scalpendum*, quamvis pruritus natura excitat, ac si vellet admonere eadem esse adhibenda. Quod omni ratione hîc loci atque ubique distingui in sequentibus debet summoperè. Neque interim *culpanda* Natura, quoniam *eadem & hîc suadet optima*, sed magis intricata, & in quibusdam quasi contraria apparentia, pro malo fortè inseparabili vel comitante alio hîc extricando simul, quod aliter fieri non posset. (ut luculentius evadebit postea.)

Quæ quidem confirmat regula *Hippocratica & Galenica*, contra quàm *Paracelsus & Helmontius*, CONTRARIA CONTRARIIS TOLLUNTUR, sed *actu* non semper, verum sæpè *potentia*, nunquam *similibus*.

Hæcque est ratio cur MEDICI *instinctus hosce naturales* vel neglexere, vel negavere tales, & ad morbos curandos non retulerunt.

Ut hæc magis externæ, ita & ejusmodi INFLAMMATIUNCULÆ INTERNÆ *resolvendo* similiter sanantur, uti EG. fit in Torpore vel Peripneumonia levi &c. Quibus quidem præcipuè conducunt SUSPIRIA. Est autem suspi-

rium *subita & profunda inspiratio & expiratio subsequens, semel facta.*

Quid verò de hisce in Corpore observetur, videamus.

Primò quidem *suspiria* sempèr & constanti lege excitantur in homine sano, quarta vel quinta circitèr hora *post lautas comestiones*, quum materia chylosa scilicet crassa, cruda, viscidiorque adhuc, primo jàm per pulmonalium arteriarum angustias transibit. Citius & minus, si interim se movit homo, deambulando, ludendo, laborando &c. Eadem actio excitatur, si cani vivo sanoque per venam *lac* injicitur. Uti & in *crisibus* febrium aliorumque morborum, dissoluta motaque materie morbi ad pulmones. 2. Suspirandi necessitas atque anxietas pectoris adest, in *teneris debilibusque* corporibus, respiratione facta utcunque quasi paralytica ad minimum ferè motum corporis; undè & delationi citius obnoxia. Aër autèm nimis *levis*, montanus, vel *rarefactus*, imprimis hic quoque suspiriorum causa videtur. 3. In aère *calidissimo*, *exsiccante*, *gelidissimo*, acidorum *adstringentium*, præcipuè *oleosorum*, vapore aliquantulum obseffo, fumis referto terrestribus & *carbonaceis*. 4. In aère *gravi*, *nebuloso*, *humidissimo*, obverso vento æquabili magnoque agitato. Ab *impedita aliquomodo actione diaphragmatis*, hincque explicationem pulmonum impredientis, & *compressione* simul descendentis *aortæ*, ortis a cibis durioribus, aut difficilè digerendis, ventriculo ingestis, ibique retentis, tumefactis, expansis: unde & semper una circitèr horula post prandium homines aliquoties suspirare coguntur. Vel etiam aliquando ab *impedito* utcunque *trajectu sanguinis venosi Coeliaci & Mesenterii*, per venam portarum: ut sæpè fit in anxietate febrili, & humore atrabiliario, densiori, tenaciori, huc delato. Vel denique ab materie elastica *ructuum & flatuum*. Ab inflammatione vel *tumore* fauces &c. arctante vel comprimente. Item a compressione *externa* colli, thoracis vel abdominis; vel ab horum ejusmodi *mala conformatione*. 5. Suspirat homo in animi affectibus *tristibus*, sed præcipuè in iis, ubi spes aliqua læta, tristi metu suffunditur, vel aliquando contra: undè constrieta, lenta & obliviosa, nunc subito excitata, vel lenissima, æquabilis & commodissima, nunc utcunque impedita, respirationi illi homini adest. Vel ubi cor debito *minus* aut *nimis* movet propellitque suum sanguinem. Cui quidem capiti; laborum, cur-

cursum, omniumque acrium & stimulantium effectus in cor agentes, adjungo; cuique febrium initium, causæque Melancholiæ & mali hypochondriaci multæ, commode annumerantur. Imò puto quod quilibet ferè animi affectus, diversam, vel saltem inordinatam & insuetam respirationem habeat: unde ex respiratione benè attendenti, multorum animi affectuum, licet utcunque dissimulatum cognitio, comparari non incerto poterit signo. Quare semper medico respiciendum in comparanda diagnosi morbi ex respiratione, ad animi affectus.

Causa ergò *Suspiriorum* est, vel sanguis, transmittendus per pulmones, immeabilior, vel pulmonibus utcunque debilis, contractus, compressus, aut & cor magis vel minus agitatam, ceteris paribus; vel ut hæc inter se concurrunt. Adeoque ponunt semper speciem *peripneumonia*, sive obstructionem leniorem in pulmonalium arteriarum finibus: Quoties enim sanguis incipit majori copia colligi in corde dextro, & ad initium arteriarum pulmonalium, quàm pulmo sufficiens est eo momento transmittere, Natura suspiria excitat.

Ex quibus omnibus puto rationem *necessitatis* & *usus* suspiriorum satis constare, eorumque excitandorum facultatem, & aptitudinem propriam ac spontaneam quasi in nobis, non inter minima poni debere, quæ corpus nostrum mirabiliter conservent: scilicet Naturam hac actione quasi per prælum quoddam moliri propulsam accelerationem sanguinis per pulmonales arterias in venas pulmonales, sicque in cor sinistrum: ut sic momentum extendentis fluidi, per pulmones circulantis, æquilibretur ibidem ritè pressioni iusta aëris allabentis. Actio enim respirationis in adultis præcipuè sanguinis circulationem promovet, atque in auxilium cordis constituta est.

Hæc ut ex structura corporis & ejus constitutione, comparatis cum phænomenis naturæ, constant; sic, in hisce, multa inde deduci hic loci possunt medico convenientia, tam quoad, signa, quam ad indicationes morborum. Ut, quare omnes morientes & dum in ipso agonis mortis hærent, adhuc omnes conatus adhibent ut sanguis, per suspiria, anhelitus, & jactationes corporis, pulmones & cor æquabiliter permeet; a cujus denegato transitu omnes, quotquot ferè sumus, morimur. aliaque similia.

Quia

Quin ex cunctis hinc cognoscitur ratio, cur, ut in inflammatione *levi*, *scalpimus*; sic in impedito *utcumque* sanguinis trajectu per pulmones, *suspiramus*? & cur, ut partem *verè* dolentem munimus contra *attactum* quidem omnem; sic in pleuritide tantum metuimus vel respirationis *lenioris* actionem? Est enim eadem, in utroque casu, quam observat Natura, *cantela*.

Imò hacce ratione multas quoque alias inflammatiunculas *internas* reliquorum viscerum &c. Sic *sponte* sæpè resolvi, puto, lentissimè tamen in hepate, adjuvantibus hic imprimis corde & respirationis instrumentis aliquantum in motu *auctis*: quatenus sic scilicet sanguis & vasa agant ac retroagant in se invicem perpetuo, vasa vicina collidant inter se, movendo, pulsando; dum interim omnes illæ partes satis laxæ sunt. Ità ut posita tali inflammatione, si hi motus non augerentur, ipsi non tam facilis sæpè resolutio conciliaretur, quæ nunc ferè *sponte* & *naturaliter* quasi perpetratur. Sed hæc res magis spectat motus Automaticos, unde secundæ parti hujus Dissertationis hanc evolvendam relinquitur.

Ad ea quæ corpus nostrum, conspirante Mente, conservant, & liberant ab impedimentis morboris in corpore natis, adjungo *SITIM* vel *inexplebile illud desiderium Potus*, in genere *acidiusculi*, vel *acescentis aquosi*.

Ubicunque sitis observatur, ibi ponit siccitatem in corpore, spissitudinem humorum immeabilium, calorem nimium, acre muriaticum, ammoniacum, alcalinum, aromaticum, oleosum exustum, vel & venena. Ergò ad tollendam Sitis causam nil omninò requiritur, nisi simpliciter *diluens*. Verum præter *aquam puram*, in tota rerum natura nil diluere, convincit Ars Chemica. Undè nulli potus diluentes sunt, nisi in quantum sunt *aquosi*, vel aqua: Unica observata distinctione, in corpore nostro, scilicet, si aqua materiæ diluendæ *misceri* ritè potest. Hinc optima diluentia plerunque simul sunt *acida saponacea*.

Adeò ut natura hinc rursus quàm accuratissimè sibi respondeat: dum *acido-saponacei aquosi potus*, corpori ingesti, linguam, os, palatum, fauces, œsophagum, ventriculum, imprimis, nunc exsiccata, arida, infarcita, sordida, humectant, emolliunt, laxant, eorum Vasa aperiunt, abluunt, perspirationem ibi liberio-

tiorem promovent; sanguinem dein optimè diluunt, dissolvunt, attenuant; omnia vasa laxant, liquidis suis transmittendis adaptant, perspirabile reddunt corpus ubique, acria illa atque salina inertia reddunt, abluunt, per urinæ vias expellunt, sanguinem depurant: Adeoque *sitim in suis causis corrigunt, sanantque*, modo admodum *mirifico*. Nec obscurè profectò sagacissimæ & providæ Naturæ mirabilis ordo hinc perspicitur; quo ubiquè ferè terrarum, tempore ibi calidissimo, *fructus horæos* acidos saponaceos, herbasque similes & olera mollia, maxima copia illic nasci curavit.

Quid verò de appetentia potus *frigidi*, in *ardentissimis* febribus, sentiendum sit? Ex hisce comparatis cum *distinctione*, in fine explicatæ Scalpsionis data, satis evidens est.

Quo verò sitis est major, eo major & violentior indicatur aliqua ejus causâ ex memoratis, in corpore.

Undè perspecta habetur *ratio, necessitas, oportunitas sitis, & assumendi potus, ipso tempore sanitatis*.

Uti nunc *sitis causâ ad potandum*, ita & *causâ FAMIS*, in genere, ad assumenda solidiora varia, vel liquida crassiora, inertia, sive ciborum, esculentorum, nutrientium, vel medica vi præditorum nomine, menti suadet.

Causâ Famis, ut ex Physiologicis experimentis multis variisque demonstratam, in sano corpore, pono humorem illum tenuem, *salsum lenitèr, acidum, amarumve, spiritibus divitem*, in ventriculo vacuo vel jejuno undiquè receptum. Cui fortè accedit *motus ventriculi proprius*, quo inexpulsum aliquantum durius, tenacius, ac non penitus digestum, ad se mutuò utcunque atteritur, atque parietes ejus atterit, *abradit*, nervisque ejus *molestiam* creat. Nec non *Calorem* fortè majorem digestivum & *irritantem* arteriosi sanguinis ventriculi corpori distributi, per vasa nunc flaccidiora, laxiora, minusque compressa, majori impetu moti.

Adeoque humorem illum, quidquid *mutat, temperat, inviscatque simul aliquantum*, vel eundem *imbibit*, eidem resistit *contraria* vi, aut quidquid ventriculum *extendit, ac replet*, Famem sedare potest. Non est enim in Corpore major fere affinitas inter duas partes, vel sympathia, (ut dixere veteres.) quàm quæ

hac ratione est, inter *ventriculum & cerebrum*. Imò hoc adeò verum est, ut ipse fœtus, dum utero adhuc materno continetur, nescio quid non moliatur, *se movendo, calcitrandoque*, ubi Fame vexatur; ut experiuntur mulieres sæpe summo manè, ante partum assumptum. Quin & hinc sæpè tam horrendæ vertigines, scotomiæ, deliria, furores, *Nausea, Vomitus*, dysenteria, convulsiones, imò apoplexiæ & mors, a noxiâ quodam ventriculo *contento*. Imò visum fuit in puella Castri vicini Alphenium, ipsam, ab assumptis imprudentè Cicutæ aquaticæ *Gesneri* radiculis, statim similibus malis correptam fuisse; sed dato *Vomitorio*, liberatoque ab iis ventriculo, *mox* ipsi omnia symptomata serè simul cessasse.

Famem ergò compescunt omnes cibi edules, quorum succus *nutrire* simul corpus valet. Quibus annumerari possunt omnes illi *succi potusque* nutrientes, ut, omnis cerevisia crassa, imprimis non fermentata, omniaque farinosa, licet diluta, cocta, jus carniū &c.

Undè patet *quantum boni afferet Fames, in corpore sano*.

Quid verò sint, *δυσορεξία*, appetitus cibi imminutus; *ἀνορεξία*, idem deletus; *ἀποσιτία*, abhorrens fastidium cibi; *Βῆλιμος, ὄρεξις κυνώδης*, Fames aucta, canina vel bovina; & quid in corpore requirunt, ut tollantur; & quomodo simul a medico regantur, ex dictis non incongruè deduci poterit.

Verum est & altera Famis morbosæ in Corpore species *κίσσα, μαλακία* vel *PICA*, dicta. Quæ est appetitus *vix superabilis eorum, qua in nutrimentum commutari queunt, vel eorum, qua nequaquam apta huic operi*.

Cujus mali causam observationes docuere esse humorem acrem prædominantem in visceribus Chylopoieticis, vel ad stomachum & intestina delatum, vix nisi insueto assumpto compescendum, circuitum cruoris mutatum, imaginationem depravatam. Undè *virgines, gravidasque* mulieres, imprimis, mirabilis hic affectus occupat; rarò autem viri eo infestantur, nisi qui aliquomodo *hypochondriaci*.

Vix sanè enarrandum est, quamnam interdum luserit hic morbus tragediam; dum alii farinam, cretam, calcem, pulveres, arenam, carbonem, picem, lapides, alii fructus austeros, infuctos

fuetos penitus comedi, alii pisces crudos, salitos, aliaque absurda, atque a consuetudine hominum *alienissima*, *indomabili* ac *stupendo* cum desiderio appetierunt: Iisque, ut plurimum, a malo sublatis *sanatique*; si modò bonum regimen adhibuerant. Videantur observatores ubique.

Adeò ut hic appetitus maximam habeat convenientiam, quoad causas & effectus, quos præstat in corpore, cum desiderio Potus in Siti. (ut visum est supra.)

Undè ergò Indicatio in curando hoc malo nascitur, talia utique *concedendi*; dummodò hîc *Natura sapientior quam Ars*; (ut ait divinus senex.) *Cibus enim, qui arti non placet, sed agro, est multò melior, quàm qui medico placet & non agro*: cum ea tamen circumspectione prudenti, ut prius satis certi simus, nùm indefinenter & sana utcunque mente eadem appetant? Sunt enim alioqui nimis dubia & incerta: Sicque scitè & moderatè reposita res desiderata, ut in manus quasi fortè occurrat talium *agrorum*, sua ope millicies sanavit, corrigendo *specificè quasi*, *compescendo*, *emendando mirificè*: *Natura hîc iterum monstrante viam*. Et ratio, cur plerunque in pejus indè ruant, est tantum quod homines *excedant modum*, nimis audacter confidentes juvamine, quod prius ab ea re acceperant: unde tunc ab usu continuato *tanguor & Cacoehymia* corporis: quæ hac methodo satis certò poterant præcaveri ab eo, qui noverit, *omne nimium*, quamvis vel optimum quodque, *in certum vitium verti*; est enim τῇ φύσει πολέμιον. ut inquit Hipp.

Ut Corpus sanum *permaneant*, atque homo, *nascens vel nascituros* necessario morbos, præcaveat, oportuit non modo Cibos Potusque assumat, sed & ea quæ in Corpus mutari nequeunt, *deponat*. Quoniam verò hîc versamur in iis, quæ, concurrente mente nostra in nobis fiunt; hinc duæ *Excretiones* hîc tantum tractandæ occurrunt, scilicet **FÆCUM INTESTINALIUM,** & **URINÆ.** reliquas tractabit pars secunda.

Voco excretionem, *omnem superfluum vel inutilem, a bonis in corpore separatorum, rejectionem necessariam, per loca iis a Natura constituta.*

Ergò partes crassiores assumptorum, vasa lactea transire ineptæ, *exsucca redditæ*, deorsum pulsæ ipsorum intestinorum

motu, & reliquorum viscerum ambientium actione, uti & proprio aliquantum pondere, incidunt in cellulas valvulosas, magnas, amplas, intestini Coli, ibique hærentes, pondere suo, sicciori & duriori materia, putredine acri (cujus quidem primaria causa deduci posse videtur ab oleo quodam tenui vel urinoso liquore, ex renibus, per Ductum a Malpigio inventum, huc delato, agitato, putrefacto. A cujus affluxu & infectione colorata putrida, lotio conciliata humano, *Helmontius* signum individuum desumit non præsentis Calculi in homine: Nec fortè absque verosimilitudine utiquè id asseruisset, si in homine hoc suum stercus liquidum, ad fæces a renibus delatum continuo, easque, licet post assumpta quæcunque acida, fæore illo singulari putrido, ac majori quàm in fæcibus reliquorum animalium, inficiens, pro tali signo habuisset; atque urinam pallidam in Calculo, oriri ab ipsa hac materia adherente nunc utcunque extremitatibus arteriarum renalium. Ut effectus attigerit non causam; quippe circulationis ignarus.) stimulare valent & irritare membranas musculosas intestinales; tum verò molestia menti conciliata facit, ut aër, majori nunc inspiratione receptus ac retentus, rarefactus, in thorace compressus, diaphragma & abdominales muscoli, magis contracta, incurrente omni impetu in minus resistentem pelvim & sphincterem, per intestinum rectum lubricum fæces exprimant.

Simili nunc ratione, qua Ciborum Fæces inutiles, a bonis succis separatæ privatæque, ex corpore eliminantur per alvum; Ita per Vesicam Urinariam a cruore nostro ejus aqua, sal acerrimus, subtilissimus, volatillissimus, alcalino proximus; oleum acerrimum, tenuissimum, volatillissimum, putrefacto proximum; ac terra maximè tenuis, satis Volatilis, valdè attrita, (quæ URINAM constituunt) excernuntur.

Et quoniam hæc actio pari omninò modo fieri reperitur ac præcedens; hinc ejus Explicatio ibidem habetur.

Adeò ut Respiratio talis quasi Voluntaria facta, causa proxima sit expulsionis Fæcum Intestinalium & Urine. Quod utrumque confirmat singulorum factuum, in ergastulo materno ante partum extinctorum, inspectio; nullum ibi meconium, nec urinam, nisi per urachum depositam, unquam detegens. Denique eorum, qui modo respiratione usi fuere, dejectio sæpe utriusque, superatis sphin-

sphincteribus; quin & in ipso utero. Unde simul patet obstetricum ratio, ex qua factum in utero statim mortuum prænunciant, viso *meconio*, vel *Aquis* aliter pellucidis, nunc ex nigro flavis profluentibus: Quamvis hinc sæpè nimis crudelem curam exercent circa tenellorum infantium ac miserarum mulierum corpora; utpotè, viles fordidæque ingenio plerumque, erronea ac vulgari opinione nimis confidentes. Ut exempla audivi.

In quantum ergò hæ binæ Excretiones huc referuntur, non immeritò inter Actionum *Animalium exercitationes* annumerari possunt.

Quum verò homo, exercendis continuo actionibus, parem se gerere nequeat; sed tandem *consumptione & penuria* subtilissimi spiritus, longo tantum molimine elaborandi, vascula tenuissima medulla in Cerebro, nervosæque omnia, accuratè replentis ac distendentis in perfecta Vigilia, deficiat: hinc *Automatico & Spontaneo Impulsu*, in SOMNUM & quietem fertur.

Quum nunc ex tota Somni historia, omnibusque phænomenis, certè observatis atque intellectis, constat, eo in corpore posito, adesse ibidem humorum vitalium circuitum *validiorem, liberiolem, æquabiliorem*: Ergò fiet inde tandem *productio nova, & accumulatio* spirituum animalium, in omnibus humoribus quoad materiem, & in vasis minimis quoad repletionem.

Videantur hîc quæ H. BOERHAAVE, *Professor & Promotor meus* summopere æstimandus honorandusque, ingeniosissimè profectò exaravit.

Videtur itaque Somnus conducere quàm optimè conservatio-
ni hominis, mirabili hac ratione.

Ut autem hoc magis pateat, contemplini modo, quæso, ex hisce principiis, incomparabilis illius Naturæ observatoris *Gesneri* circa Urso, miri experimenti capti rationem. Et facillè patebit, unde illud animalium genus, in locis polis propioribus, sæpè per quatuor vel quinque integros menses hyemales, *vitam dormientem* transigat. Dum *pinguedo* vel *oleum blandum* sanguinis quo hoc tempore saginatum scatet, circulatione in somni initio aucta, in folliculis adiposis glandularumque depositum atque *accumulatum*, instar balsami ubique corpus *condit, conservat*, atque *nutrit*, qua proportionem motus sanguinis, utcunque tandem hîc imminutus, imò ferè nullus, illud exprimens atque abripiens cum reliquo sanguine, id consumit ac destruit; unde

sensim sensimque, oleo hoc consumpto, (nec interim valde acri reddito; scilicet ob minimum motum caloremque internum, & frigus externum intensissimum) calore verno expergefacta hæc animalia, *macra* atque *avida* resurgunt. Idem ferè in *Hirundinibus* fieri, visum fuit. Et fortè in *Ciconiis*, *Ranis*, aliisque animalibus, insectisque, hyemali tempore *latentibus*, simile quid obtinere, non improbabile duco.

Unde cognoscitur quare Creator hominem, quo origini propiorem adhuc, eo in somnum proniorem fecerit? adeò ut fætus nondum natus, exceptis tantum paucis temporibus, semper dormiat.

Quid ergò Somnus faciat *boni* in corpore, & *quando* ei *concedendum*? ex hisce respondere potest.

Obscurationes illæ; totiusque corporis *pandiculationes*, statim post Somnum, quid efficiant? scilicet, *equabilem* & *acceleratam* distributionem omnium humorum per totum corpus; adeoque hæc iterum organa sensuum & musculos *muneribus* suis optimè adaptant,

Sunt sanè hæc omnia, admirandæ sapientiæ Divinæ, in nobis positæ, luculentissima signa! quæ in cunctis hic tam iustum tenet æquilibrium.

Verum præter hæc omnia oportebat ut homo se CONTRA INJURIAS EXTERNAS defendere, easque a se arcere posset; quoniam alioqui *maxima* indè damna, & *inevitabilia* quidem, corpori acciderent. Quæ res sanè contemplationem pulcherrimam præberet, nisi disfluaderet hanc mihi substituta brevitatis. Huc enim refertur ratio cur homo, furibundo animali fortè in sylvis occurrens, illud metuens, in *fugam* eat, vel irato odio excitatus, in audacem vindictam se *totum* componat? Dum sc. musculi voluntati *obnoxii*, sensibus iis & perceptionibus mirificè & *naturaliter* quasi *alligati*, a sensorio communi, hac ratione vel illa, in nervis suis determinantur. Undè sic homo maximè iratus, *omnes* intendat nervos ut illud objectum proximum suæ iræ removeat. Hinc lingua statim parata est in *jurgia*, oculi ut quasi turgendo & extuberando *minentur*, dentes ut *dilacerent*, pugni ut *verberent*, pedes ut *calcitent*, ungues ut *disserpent*: Adeò ut, si hanc potestatem a *natura* ipsi datam, male dirigendo, in proximum

ximum referret, neglectis ratione, virtute, legibusque divinis atque humanis, ipse rueret in omnino explendum affectum, cum alterius exitio. Item quomodo a subito & improvise excitato metu oriatur *Clamor* magnus? ex eadem sc. causa.

Estne & hic omittendum, *Corpori nostro quantum cautum est*
IN SENSIBUS EXTERNIS & PER EOSDEM?

Oculorum palpebrae, si modò vel minimum accedit nocituri pulveris, fumi, animalculorum volitantium, incautarum, lascivientium, vel iratarum manuum, unico ictu, facta quadam *Convulsione*, oculos defendunt. *Nares*, in locis fætidis, vel exhalationibus acribus, expirant lentè aërem, glottide ferè clausa; ut sic pro tempore præcaveatur damnosæ aëris ingressus, & nocentium particularum applicatio. Ipsa *Lingua* abhorrebit ac detestabitur alcalina, & ipsa alcaliscentia ferè quæcunque, si alcali prædominatur, vel putridum quid, in corpore; acida gratè feret. Maximè acria ori ingesta, damnosæ corpori, fauces non deglutient, sed *affluente* saliva diluta, statim potius homo expuet. *Aures* stridulum altissimum & fortissimum illum sonum nequaquam ferent; quatenus nervos auditorios nimis irritet, iisque molestiam creet. Suavi harmonico concentuque melodico, demulcebuntur & mens excitabitur gratissimè. Denique subjecta *Tactus* asperrima atque acria, non diu perferet quisquam. (Repetenda & hic loci, quæ de Dolore diximus.)

Quæ quidem OMNIA hic revoco ad EXPERIENTIAM quandam, cujus *colligenda facultatem*, homo, a primo fortè, quo mens ipsi unita est, momento, jam acceperit, a puerili ætate illi utcunque jam *propriam* factam; qua hæcce mala *evitare* vel *avertere* valeat. Cui proinde ultimò adjungo, ex eadem ferè causa natam MENTIS CONSUETUDINEM, postea etià quasi (ut sic dicam) *naturalem* factam; quæ præcipuè in *sensibus externis* reperitur; atque hic meretur inspicere.

Putasne sic objecta *Visibilia* propriè nobis repræsentari, ut vulgò judicamus? sanè tota oculi fabrica, & physica ratio dioptrica, docent, omnia nos inversa ratione afficere; quum tamen omnia nos recta videre arbitramur. An putas, quum nil *Odore* percipis, nullas etià particulas odoratas inspirando ad nervos olfactorios deferri, eosque afficere? rem aliter satis docuere

cuere canes odorifera, confirmatam totius rerum naturæ observatione, in corporibus exhalantibus, inque odorantibus assueta ferè quæcunque. Huic etiam consuetudini puto non absque ratione tribui posse rationem, quæ fit ut *Sonum*, qui continuo in Aure excitari videtur, a pulsu totinnumerarum ibi arteriolarum, adulti non audiamus? Ita Saliva nostra nullum videtur habere *Saporem*; dum in ore alterius varium sæpè saporem habebit. Quin etiam non multò minus res *tactiles*, quæ nulla attentione manibus occurrunt, nervos ibi afficere videntur, quàm ubi mens eas ad tangendum impellit.

Est hæc Consuetudo tamen *tanti boni* in nobis, ut ea, quæ ex structura Organi necessario requirebantur ex instituto Divino & aliter officerent, nunc, non modo non animadvertantur, sed etiam quam minimè impedian, ne *distinctè* jam percipiantur, quæ percipi quidè debent.

Reliquas actiones corporis nostri *animales* si hîc excutere vellemus, opus ferè esset infinitum. Ità quis *docuit* hominem attentè auscultantem tam accuratè membranam tympani tendere in aure sua? Et contra laxam eam tenere quum magnum sonum audit? oculos & caput rotare tam exquisitè? Quis *canem* subito a domino vocatum, aures tam artificiosè erigere, inque appellentem sonum eas convertere? Sed quum cætera hæc magis plerunque spectant corpus *sanissimum*, inque eo *requiruntur*, nec ullum *natum vitium* ponunt vel impedimentum, sed ex ipsa profluunt *organorum & corporis universi* fabrica requisita; idè hæc res nobis explicanda potius videtur iis qui, ex data fabrica & constructione corporis nostri *sani*, *actiones* partium eruunt; vel referenda ad Caput de *avertendis injuriis externis*.

Restat adhuc unum hîc asserere, scilicet, quatenus in suo quisque genere habeat *facultatem & mirabilem illum affectum, vel instinctum naturalem*, σοφὴν (*Antiquis*,) **EXCITANDÆ PROLIS, & PROPAGATÆ PROLIS CONSERVANDÆ.** Verum hæc res quia magis *Generalis* est in effectu, nec ullum etiam natum vitium ponit adè, vel impedimentum, cui occurrat in *uno eodemque* corpore: de hac tantum vel monuisse hîc sufficiet.

Omnia ferè & singula, huc usque tradita atque explicata, eadem

eadem IN CÆTERIS OMNIBUS ANIMALIBUS ratione, se habent: nec enim minus ea *hoc Naturali instinctu feruntur*; Ut neque homo hac dote Brutis cæteris præstantior ferè sit; sunt enim tantummodo effectus a *Vita ipsa Animali*, ut puto, dependentes, cumque eadem desinentes. Quam rem, pulcherriam sane, si exemplis illustrare vellem, tam ex Scriptoribus Historiæ Naturalis, quam ex observationibus quotidianis, desumptis, integer liber non sufficeret. Oportet autem quemlibet medicum curiosum sibi que satisfacturum, & hæcce cognovisse; quia sæpenumerò occasionem præbent, occultissimorum morborum *causas & medelas* intelligere.

Nec sanè sunt hæc tam abdita hîc mysteria, hujus illius alto ac perspicacissimo semper ingenio revelata; dummodo *medicus, prudens* aliorum cladibus, suisque simul *sapiens* observatis, *Natura ducentis imitatore* se gerit. Qua quidem conditione, quilibet sæpè sibi optimus potest esse medicus.

Profecto, si usquam itaque, hîc jacet summa illa *mirabilitas*, qua Infinito Creatori, *Corpus humanum vita constanti utcunque* frui, placuit.

Quid ergo TIBI videtur animalibus cæteris, licet vel summè brutis, tam impiè *Animam* neganti? Estne proindè *Anima* in homine diversa penitus ab *Animo*, maximèque distinguenda?

Sic puto satisfactum esse quodammodo primæ hujus Dissertationis parti.

Sequitur *Altera pars*, demonstratura, quomodò AUTOMATICO IPSIUS CORPORIS MOTU, *ipsum Corpus, non adjuvante mente, morbos debellet atque expellat*. AUTOMATON voco *corporeum instrumentum vel machinam, aptam motus exercere per suam ipsam compagem, non accedente alia causa*. Ad eò ut Automaticus motus hîc sit, *qui sit ex ipsa structura determinata Corporis*.

At verò, quia in parte prima multa passim *Hujus* jam explicata sunt, vel indè facilè deduci possunt, atque scopus noster in hisce jam satis videtur perspectus haberi, & moles Dissertationis nimis excrescere inciperet; In hac parte tantum recensabo quasdam LEGES, quas *Corpus* in hisce observat, *qua con-*

structura

structum ex solidis fluidisque mechanicè motis, a se mutuo in motu inseparabilibus.

Si usquam PERPETUUM MOBILE in rerum natura, illud in Corde, ut hominis, sic Animalium, nec alibi invenitur. Quod quidem confidero ut machinam, quæ motum, quem a causa quadam acquisivit, eadem iterum vi, suo moventi reddit. Hinc VITÆ PERENNITAS CORPORI NATURALIS; Imò ejus ferè definentis, integra sæpè restitutio: (ut in animi deliquio, passionibus hysteriis, hypochondriacis, &c.)

Aucta itaque vi hujus causæ moventis, vel imminuta, eadem proportionè augebitur, vel imminuetur vis vitæ.

Verum hinc pendet major, vel minor, solidorum in liquida, & liquidorum in solida, actio, & effectus inde sequentes, varii ac innumerabiles, cæteris paribus positis.

Causa verò majoris hîc motus in corpore est, Cor irritatum, ab Animi affectibus, a particulis in sanguine acerbis, gravioribus, compactioribus, vel ab obstructo quocunque loco in corpore.

Sed hujus proximam causam, ipse ille Motus in Corpore tandem mirabiliter debilitat, destruit. (modo sit causa vitæ major: ut hîc ubique consideravimus.)

In Actionibus autem naturalibus dictis.

Ut Ciborum qualitas & copia in infantibus ab ipsa Natura, dentium constitutione indicatur, & robore Corporis; Eodem ferè modò in ætate omni provectiori.

Ventriculus & intestina, noxio quodam affecta, mirè se liberant, vomitu, diarrhœa, ruëtibus, flatibus &c. (simili fit modo in multis aliis corporis locis.)

Vitia primæ coctionis, corriguntur in secunda.

Applicationes humorum ad Vasa, ubique in Corpore sunt, ut eorum Copia, densitates, & motus.

Secretiones sunt ut Applicationes.

Hinc secretionem una aucta, imminuitur altera; & contra.

Inutilia & damnosa excernuntur continuo, dum homo vivit.

Nutritio Corporis sani, est ut ejus destructio naturalis & inevitabilis; ex una eademque causa.

Quibus Corpus semel in hisce est assuesfactum, licet alioqui minime convenientibus, ea postea fert sine multo magnove incommodo.

Præ-

Præter hæcce IN MULTIS EXTERNIS, Corpus variè afficientibus, illud *varie ac mirè se diffendit.*

Si hæcce, ut & priori parte comprehensa, OMNIA in morbis accuratissimè perpenduntur, cum observatis conferuntur, habita simul certa & clara cognitione corporis humani, & eorum quæ eo spectant; non minus fortè utilia plurima, in cognoscendis & curandis morbis, quam pulcherrima, exinde deduci poterunt: ut cui libet perito & attendenti facile liquet.

Hinc enim DIAGNOSES, PROGNOSES, INDICATIONES, imo sæpè ipsa MEDICAMENTA, in multis morbis non admodum incertè liquere puto; ut & CRISIUM ratio sæpè manifesta; earumque moderandarum ERROR, nimis certè frequens.

Quamvis tamen hîc Medicina, defectu bonarum, quarumcunque observationum, certa experientia, & cognitionis accurate corporis nostri, multis sæpè prematur dubiis. Undè Medici cujuscunque est, perpetuò hanc sibi excolere omni studio; ut veri nomen Medici mereatur.

Quæ certè tota & omnis fuit Hippocratica, qua tam divinè excellebat, Sapientia.

Est ergo Medicus nil nisi Natura Minister.

Hæc Ἀπαίδευτος ἔσσει, καὶ ἡ μαθήσει, τὰ δεόντα ποιεῖ. A nullo quidem edocta, citraque disciplinam, ea quæ conveniunt facit. Est Medicina, nil nisi Ἀφαίρεσις τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἐλλειπόντων. ὁ δὲ κάλλιστα τὸτο πείων, ἀρίστος ἵητρος. &c. Hipp. Eorum quæ exsuperant, subtractio, eorum verò quæ deficiunt, additio. Qui verò istud optimè facit, is optimus medicus existimandus est. &c.

Hac itaque duce eundum; huic confidendum.

NATURÆ ERGO MORBORUM (SOLÆ) MEDICATRICES. Juxta Hippocratem.

His enim deficientibus, ne quidem Apollo curabit morbos.

Sic puto ferè me fatisfecisse proposito; atque ostendisse, quæ ratione corpus Humanum, in vita & muneribus, perstet; causasque habeat in se, ex divino instituto quibus se liberet a quocunque ferè noxio.

En igitur Medicinam reductam simul ad ultimam, quam potest, simplicitatem.

Unde ejus ORTUS, PROGRESSUS, FATA, PERFECTIO, Inter homines, non injucundè deduci possunt.

Circa vitia, facilis esto, precor, B. Lector. Defectus æquus supple. Auctorem respice; ipsique fave.

Quid, quæso, ab iis expectari potest, qui primis tantum labiis hanc scientiam attigerunt? Magis intricata, inaudita, atque utilia, jure expectantur ab illo, qui nocturna & diurna manu *Opus Hippocraticum* versavit, & solerti indefessoque labore illud digerens, in succum & sanguinem convertit.

Sufficiant itaque hæc pro more Academico.

V A L E.

